

Rusya'yla İlişkilerde Yükselen Gerginlik Olasılığı ve YPG Faktörü

Türkiye-Rusya ilişkilerinde hem yeni krizleri işaret edebilecek hem de ilişkilerin güncel toparlanma çabalarına zarar verme potansiyeli bulunan durumların varlığı da bir gerçek. Bu bağlamda en önemli örnekler olarak Moskova'daki PYD ofisinin varlığını sürdürmesinden ve Şubat ayında PYD, Goran, KYB, HDP gibi aktörlerin katılımıyla Rusya'da düzenlenen Kürt Kongresinden bahsedilebilir.

Göktuğ SÖNMEZ

Uçak krizi sonrasında 'dip' yapan Türkiye-Rusya ilişkilerinde 2016 Ağustos'unda başlayan 'onarım' süreci, ilişkilerin Fırat Kalkanı Operasyonu ve Halep'teki sivillerin şehirden çıkışına dair anlaşmalar gibi somut çıktılar verdiği ve iki ülkenin diplomatik kanallar vasıtasıyla ileri taşınmaya gayret gösterildiği bu dönemde, Suriye denklemindeki değişikliklerin önemli riskler doğurduğu bir süreçten geçmektedir.

İkili İlişkilerde 'Onarım' Dönemi

Türkiye, dış politikasında bir 'gözden geçirme ve yeniden kurgulama' çabasını özellikle

2016 yazında sahaya yansıttı. Bu çabanın en önemli iki göstergesi İsrail ve Rusya ile olan ilişkilerdi. Rusya ile normalleştirilme çabasına gidilen ilişkilerdeki toparlanma sürecinin en önemli sonucu Fırat Kalkanı Operasyonu oldu. Bu operasyonla Türkiye, hava sahasına fiili olarak girme şansının kalmadığı Suriye'de sınırını IŞİD'den temizledi, PYD kontrolündeki kantonların birleşimini engelledi. Toparlanmanın bir diğer çıktısı da Astana sürecinin öncülü bir zemin oluşturmasıdır. Astana süreci, diğer aktörlerin de katılımıyla bir masa kurulmasını ve Türkiye'nin bu masada önemli bir konumu olmasını

mümkün kıldı. Ayrıca, soru işaretleri oluşan Akkuyu Nükleer Santraline dair bir sorun yaşanmayacağı, Türk Akımı'na dair tarafların devam eden iradesi ve Rusya'ya ihraç edilen gıda ürünlerine uygulanan ambargonun kısmen kalkması gibi ilişkilerin toparlanma aşamasında olduğunun altını çizen göstergeler de ortaya kondu. Özellikle Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Mart 2017'deki Rusya ziyaretinde S-400'lere dair atıldığı ifade edilen olumlu adımlar, bu ilişkinin savunma boyutunda da derinleştirileceği sinyalinin verdi. Mili Savunma Bakanı Fikri Işık, S-400 görüşmelerinde sona gelinecek düzeyde

ilerlenmediğini ifade etse de, Rusya'nın Ukrayna'da ve daha geniş ölçüde Baltıklar'da ve Ortadoğu'da NATO'ya ciddi anlamda meydan okuduğu bir dönemde böyle bir ihtimalin gündemde olması bile oldukça dikkate değer. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın gerçekleştirdiği görüşmelerden bir hafta sonra Rusya'dan gelen "Türkiye ile Suriye'de terörle mücadele konusunda başka planlarımız var" gibi açıklamalar da bu hamlelerin Suriye sahasını ne denli doğrudan ilgilendirdiğini göstermektedir. Böylelikle Türkiye'nin Suriye meselesinde hayal kırıklığına uğradığı NATO partnerlerine bir mesaj gönderdiğini de düşünmek mümkün.

Türkiye-Rusya İlişkilerinde Gerilim Potansiyeli ve 'YPG Seçeneği'

Türkiye ile Rusya'nın ilişkileri normalleştirme çabası gösterdiği süreçte ilişkilerin iki önemli kriz ihtimalini atlatmış olduğunu da hatırlamak gerekiyor. Bunlardan ilki Rusya'nın Ankara Büyükelçisi Karlov'a yönelik suikast, diğeri ise Rusya'nın 'dost ateşi' ile Suriye'de vurulan Türk askerleri vakasıydı. İlk durumda iki taraf da terörist eylemin ilişkilerin olumlu seyrine kasteden bilinçli bir stratejik hamle olduğu noktasında uzlaştı ve ilişkilerin hasar görmesi engellendi. İkinci olayda ise taraflar öncelikle birbirlerini suçladı; ancak sorun, benzer bir durum farklı bir aktörle farklı bir düzlemde yaşansa olacağından çok daha itidalli biçimde yönetilmeye çalışıldı. Dolayısıyla genel resme bakıldığında tarafların

ilişkinin mevcut seyrini korumak istediğini görmek mümkün.

Buna karşın Türkiye-Rusya ilişkilerinde hem yeni krizleri işaret edebilecek hem de ilişkilerin güncel toparlanma çabalarına zarar verme potansiyeli bulunan durumların varlığı da bir gerçek. Bu bağlamda en önemli örnekler olarak Moskova'daki PYD ofisinin varlığını sürdürmesinden ve Şubat ayında PYD, Goran, KYB, HDP gibi aktörlerin katılımıyla Rusya'da düzenlenen Kürt Kongresinden bahsedilebilir. Daha güncel gelindiğinde ise Rusya'nın Menbiç'teki askerî varlığı ve bazı Rus askerlerin ilk önce SDG sonrasında ise YPG armalarıyla basına yansıyan fotoğraflarını gözden kaçırmamak gerekir. Son olarak Rusya'nın YPG ile Afrin'de askerî üs için noktasında anlaşmaya vardığına dair basına yansıyan haberler de bu riskli atmosferi perçinlemiş durumdadır. Türkiye'nin el-Bab'dan sonraki hedefi olduğunu ifade ettiği Menbiç harekâtı, hem ABD hem Rus askerlerinin bölgedeki varlığı dolayısıyla sahaya aktarılma fırsatını henüz bulabilmiş değil. Hem sahadaki bu karmaşa hem de Rakka operasyonu, Hulusi Akar'ın mevkidaşları Dunford ve Gerasimov ile Antalya'da gerçekleştirdiği görüşmede önemli başlıklardı. Buna karşın sahada hem Menbiç konusunda bir duraklama yaşanması hem de ABD'nin hat gerisine yaptığı indirimle Tabka Barajı'nın omurgasını YPG'nin oluşturduğu SDG güçleri tarafından kontrol altına alınmasıyla Rakka operasyonunda da ana partnerin YPG olabileceği görülmektedir. ABD, YPG'nin Fırat'ın batısına çekileceğine dair verdiği

Rusya ile normalleştirilme çabasına gidilen ilişkilerdeki toparlanma sürecinin en önemli sonucu Fırat Kalkanı Operasyonu oldu. Bu operasyonla Türkiye, hava sahasına fiili olarak girme şansının kalmadığı Suriye'de sınırını IŞİD'den temizledi, PYD kontrolündeki kantonların birleşimini engelledi.

vaadi, SDG ile YPG arasında ayırım yaparak aşma yoluna gidebilir. Şu ana kadar bu vaade dair Türkiye'yi ikna edici herhangi bir gelişme olmaması da bu ihtimali kuvvetlendirmektedir. Trump yönetiminin Suriye stratejisini oturtması ve uygulamaya muktedir noktaya erişmesiyle bu resimde değişiklik olup olmayacağı önümüzdeki dönemde incelenmeyi gerektiren bir değişken olarak karşımızda.

Rusya ile gerilim getirmesi kuvvetle muhtemel mezkur başlıkların orta ve uzun vadede yeni bir krizi doğurup doğurmayacağı hem ikili ilişkiler hem Suriye'nin geleceği hem de Rusya'nın Ortadoğu'da artan rolü açısından büyük önem sahip. Bu bağlamda özellikle Rusya'nın Ortadoğu'daki rolü

bağlamında zaman zaman krizler yaşanabilen Türkiye'dense bölgede farklı aktörlerden ciddi anlamda askerî destek alan, kontrol ettiği sahayı süreç içerisinde genişleten ve kendisine 'minnet' duyan bir YPG ile çalışma ihtimalini masaya yatırdığı düşünülebilir. Rusya'nın taslak halindeki yeni Suriye Anayasası'nda özerklik vurgusu yapması da bu açıdan okunabilir. Ancak şu bir gerçek ki YPG kontrol ettiği sahalarda muhalif tüm Kürt grupları hem siyaseten hem zor kullanmak suretiyle sindirerek, diğer etnik azınlıklara karşı baskıyla kendi etkisini güçlendirmeye çalışarak ve Öcalan'ın söylemini merkeze alan katı ve mecburi bir ideolojik eğitimle bir dönüşüm amaçlayarak bölgede varlığını sürdürmektedir. Dolayısıyla bölgede güçlü bir YPG'nin ne Suriye ne de kontrolünün daha yoğun olduğu Kuzey Suriye açısından yatıştırıcı bir aktör olması oldukça zor gözüküyor. Öte yandan YPG kontrolündeki bölgenin özellikle muhtemel bir özerklik kazanması sonrasında Irak Kürt Bölgesel Yönetimi ile de sorunlar yaşaması mümkün görünüyor, ki Barzani'nin bölgede PKK ve uzantıları tarafından çevrelenme ihtimali karşısında hamle yapma iradesi Sincar'da da görülmüştü. IŞİD tehdidi minimize edildikten sonra taraflar arasındaki gerilimin yeniden tırmanması da oldukça mümkün. Buna karşın Rusya Ortadoğu'ya 'geri dönüşü'nü mümkün olan en fazla sayıdaki aktörle karşılıklı bağımlı ilişkiler kurarak daha kalıcı ve sağlam hale getirmek yoluna gidebilir. Burada Türkiye'nin Rusya ile ilişkilerinde hangi kartları (S-400, Türk Akımı, Akkuyu, Ukrayna vb.), oyunun hangi

noktalarında sürmesi gerektiğine dair analizi de oldukça etkili olacaktır.

Kuzey Suriye'de 'Denge'yi Sağlamak

Türkiye, öncülü Osmanlı Devleti'nin son asırlarındaki diplomatik mirasını devralan orta büyüklükte bir güç olması bakımından 'denge politikası'nın avantajlarından sıkça yararlanmış bir aktördür. Dahası bu politikanın varlığı bizatihi bu iki aktöre de zaman zaman yaşama şansı vermiştir. Dönemsel olarak bu siyasetin terki ya ciddi kayıplara sebebiyet vermiş ya da devlet aygıtı dengenin tamamen kaybedilmesine dair hızlı adımlar atmaya çaba sarfetmiştir. Orta ölçekte bir güç olarak Türkiye başat aktörleri doğrudan tehdit etme kapasitesine sahip olmamakla beraber özellikle sınırdaş olduğu coğrafyalardaki başat aktörlerin adımlarına ciddi etki edebilir konumdadır, ki Fırat Kalkanı ile Astana süreci arasındaki zaman dilimi bunun en somut göstergelerindedir. Türkiye için ortaya çıkan tehlike, denge siyaseti açısından büyük önem taşıyan bir olgunun kaybı ihtimalidir. Bu olgu, rakip başat aktörlerin birbiriyle mücadelesinde kilit aktörlere yaklaşımlarındaki ayrışmadır. Hem ABD hem Rusya'nın YPG ile ilişkiler ve Suriye'nin geleceğinde YPG'nin rolü noktasında siyasi tavrı birbirine yaklaştığı oranda Türkiye açısından Kuzey Suriye sahasında bir alan daralması yaşamak mümkündür. Bunun da orta ve uzun vadede içerideki PKK ile mücadeleye doğrudan yansımaları olacaktır. Türkiye açısından karşısında Rusya ve ABD'nin YPG'yi

Rusya ile gerilim getirmesi kuvvetle muhtemel mezkur başlıkların orta uzun vadede yeni bir krizi doğurup doğurmayacağı hem ikili ilişkiler hem Suriye'nin geleceği hem de Rusya'nın Ortadoğu'da artan rolü açısından büyük öneme sahip.

himaye ve güçlendirme temelli bir birleşik cephe kurması durumunda mücadelenin çok daha zorlaşacağı açıktır. Henüz Trump yönetimi Suriye siyasetini kontrol edemekte olmamakla beraber Trump'ın söylemlerinin de ABD politikasında büyük bir değişikliğe gidileceğinin sinyalini verdiğini söylemek mümkün değildir. Dolayısıyla Türkiye'nin hem Rusya ile ilişkilerinde doğru kartları doğru zamanlarda oynayabilmesi hem de alternatiflerin Suriye, bölge ve Rusya'nın geleceğine dair doğurabileceği tehlikeleri muhataplarına etkin biçimde aktarabilmesi belirleyici olacaktır. İlişkilerde yeni bir kriz atmosferine girmeden varolan onarım sürecini daha ileri götürmenin iki ülkenin de hangi alanlarda ve ne oranda menfaat sağlayacağı ve bunun alternatif aktörlerle farklı siyasi süreçler işletmeye kıyasla tüm taraflar için neler sunabileceği üzerinde durulmalıdır. ○

Dr. ORSAM Misafir Araştırmacı